

Loshon Hora- When is it permitted

Show# 44 | November 21st 2015

To see the Alter of Kelm discussed on the show [click here](#)

רמב"ם סוף הלכות טומאת צרעת

על עניין זה מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת זכור את אשר עשה י"י אלקיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים וגידלתו על ברכיה וסכנה בעצמה להצילו מן הים והיא לא דברה בגנותו אלא טעתה שהשותו לשאר נביאים והוא לא הקפיד על כל הדברים האלו שנאמר והאיש משה ענו מאד ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות.

חפץ חיים לשון הרע כלל א אות ו

אפילו אם הוא רואה שאם ירגיל עצמו במדה הזאת שלא לספר לעולם בגנותו של ישראל, וכדומה מדיבורים האסורים, יסובב לו הפסד גדול בענין פרנסתו, כגון שהוא תחת רשות אחרים והם אנשים שאין בהם ריח תורה, וידוע הוא שבעוונותינו הרבים אנשים כאלו הם פרוצים מאד בזה העון החמור, עד שאם יראו מי שאין פיו פתוח כל כך כמותם, יחזיקו אותו לשוטה ופתי ועל ידי זה יסלקוהו ממשמרתו ולא יהיה לו במה לפרנס את בני ביתו, אף על פי כן אסור, ככל שאר לאוין שמחויב ליתן כל אשר לו ולא לעבור עליהן כמבואר ביורה דעה בסימן קנ"ז ס"א בהגה"ה עיין שם.

חפץ חיים רכילות כלל א אות ו

ו. אפילו אם הוא רואה שעל ידי זה שלא יגלה יסובב לו הפסד גדול בעניינו, כגון שהוא תחת רשות אחרים, וכשהם מבינים את הדבר ועומדים עליו שיגלה להם והוא אינו רוצה, יחשדוהו שגם ידו הוא עם פלוני, ועבור זה יסלקוהו ממשמרתו ולא יהיה לו אחר כך במה לפרנס את בני ביתו, אף על פי כן אסור, ככל שאר חייבי לאוין שמחויב ליתן כל אשר לו ולא לעבור עליהן, כמבואר ביורה דעה בסימן קנ"ז סעיף א' בהגה"ה. אם לא במקום

שבגילוי תהיה תועלת לסלק הנזקין ולהשבית הריב. אבל אין למהר לסמוך על זה ההיתר, כי צריך לזה פרטים רבים וכמו שנבאר אי"ה לקמן בכלל ט' בארוכה.

רמ"א יורה דעה סימן קנז סעיף א

הגה: ואם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו, צריך ליתן הכל ולא יעבור לא תעשה.

ביאור הגר"א שם ס"ק ד

ואם יוכל כו'. דאפילו שבות דשבת אסור בהפסד ממון כמ"ש בפט"ז דשבת (קכ"א א') א"א כבה כו' ובפ"ב די"ט (כב א') כי קמיבעיא לי משום הפסד ממון ובפ' בתרא דע"ז (ע' א') כמה כיסי משתכחי כו' ולא ידענא כו' וכיוצא בו הרבה:

חפץ חיים לשון הרע כלל ד אות י

ואעפ"כ אם רואה אדם באחד מדה מגונה כגון גאווה או כעס או שארי מדות רעות או שהוא בטלן מתורה וכיוצא בזה נכון לו לספר דבר זה לבנו או לתלמידיו ולהזהירם שלא יתחברו עמו כדי שלא ילמדו ממעשיו, כי העיקר מה שהזהירה התורה בלשון הרע אפילו על אמת, הוא אם כונתו לבזות את חבירו ולשמוח לקלוננו אבל אם כונתו לשמור את חבירו שלא ילמוד ממעשיו פשוט דמותר ומצוה נמי איכא. אך באופן זה וכיוצא בזה נראה דמצוה להמספר לבאר הטעם למה מספר בגנותו של חבירו כדי שלא יטעה השומע להתיר על ידו יותר מזה, וגם שלא יבוא לתמוה עליו שהוא סותר את עצמו כי פעם יאמר לו שאסור לספר אפילו על אמת כמו שיתבאר לקמן בכלל ט' שמצוה רבה היא להפריש בניו הקטנים מזה העון ועתה הוא מספר בעצמו, (וכה"ג איתא בשו"ע יו"ד אם הוא מתיר דבר שיש פוסקים לאיסור בערב שבת וכי"ב).

חפץ חיים לשון הרע כלל י אות יד

פרט החמישי, שיכוין לתועלת*, והוא העיקר שעליו סובב כל ההיתר הזה כתבנוהו בסעיף י"ג. * ואפשר דהוא הדין אם כונתו בסיפורו להפג את דאגתו מלבו הוי כמכוין לתועלת על להבא [ולפי זה מה שאמרו ז"ל דאגה בלב איש יסיחנה לאחרים קאי גם על ענין כזה] אך שיזהר שלא יחסרו שאר הפרטים שבסעיף זה.

אום אני חומה חלק ב סי' פז

סימן פז

דיבור לשה"ר בין איש לאשה

בס"ד. חדש אייר, ה' תשנ"ה לפ"ג.

כבוד הרב הגאון וכו'.

מהשני דאגתו, ועדיפא טפי מספיקו דהח"ח אם איכא איסור לשה"ר כשאומרו משום דאגה בלב איש ישיחנה לאחריים.

לכאורה צהא הענין דאין לקבל אלא למיחש וכיו"צ קשה טפי, דצדק כלל מתקבל אלא כ"א מהס יותר מאשר טענת אחר, ומ"מ נראה דשרי מטעם הנזכר. אצל

בדבר דעתו של מו"ר הגרש"ז אורבעך זצוק"ל דבעל לאשתו ואיפכא אינו בכלל איסור לשה"ר כשמספרים בדברים שמציק להם, כיון דהוא חיוב אישות דילהו שכל אחד יסיר

שם להכי נכרך התנאים, משא"כ צין איש לאשתו אין הכוונה משום תועלת, אלא כיון דהוה כהדא לעניינים אלו שיקיר אחד מהשני מה דמניק לו שרי ולא נכרך לתנאים דאיתמר שם.

ומה דכח דהח"ח כלל ח' ס"י דאין לספר לנשותיהן כל מה שאירע להם עם פלוני ופלוני וכו', הוא בגוונא שמטרתו להגן על כבודו גרידא, וכדכחב צבילי חיים שם. וכפי ששמעתי משמיה דאחד מגדולי המשגיחים שליט"א ששאל כיו"צ את מרן החו"א זצ"ל והשיבו להקל צה.

מרדכי גרוס

ל"ע בגוונא דלא הצרו לו אלא מפריע לו דברים או הנהגות מסוימות של זולתו אם גם מותר, או דאמרינן איהו דמויק לנפשיה.

ודברים ששייכו להשקפות להעמידם על ציונס, נראה פשוט דשרי ולא הוה בכלל לשה"ר, דהא צהא הוה העמדת ציחם ושייכא לתרוייהו, ומותר להזכיר כל מי שנכרך, ובלבד שיכוין להדיח שהמכוון לרוחניות ולא לנרף נגיעות וכיו"צ כמבואר בחפץ חיים שם.

עוד יש לבאר דהא דהח"ח צהלכות לשה"ר כלל י' ס"ד צהערה כתב דאפשר דמשום דאגה בלב איש ישיחנה מותר לספר, ומ"מ נכרך כל השצעה תנאים שהתנו שם, י"ל דהתם דהיתר הוה כיון דהוא כמועלת על להצא כדכחב

חפץ חיים לשון הרע כלל ח אות י

י. ועתה נבאר לפני מי אסור לספר לשון - הרע. דע, דאין שום חילוק באיסור הסיפור, בין אם הוא מספר לאנשים אחרים קרוביו או רחוקיו, או לאשתו, אם לא לאנשים רעים שיהיה קשה אחר - כך להוציא מהם, על - כן הוא מספר לה את טבעם הרע ומזהירה שלא להקיף להם. והוא הדין ששותף יספר כזה לשותפו על איזה אנשים שבדעתו אינם בחזקת נאמנים, וכל כהאי גוונא, (וכעין שאמרו בקדושין (דף נ"ב) אל יכנסו תלמידי ר' מאיר לכאן מפני שקנטרנים הם וכו'). ואפילו אם אינו מכיר בעצמו את טבעם הרע, רק שמע עליהם, גם - כן מותר לספר לה מה ששמע עליהם ולהזהירה על להבא, אף שאין לו להאמין בהחלטה למה ששמע עליהם, הא על - כל - פנים לחוש מיבעי, (אך באופן זה לא יספר לה בלשון שיהיה מוכח מדבריו שמקבל בהחלטה מה ששמע, רק יאמר לה שמעתי על פלוני כך וכך, על - כן הזהירי שלא תקיפנו). אבל בלאו הכי אין שום חילוק בדבר, (ורבים משתבשין בזה שמספרין לנשותיהם כל מה שאירע להם עם פלוני ופלוני(כד) בבית - המדרש או בשוק, והנה מלבד איסור לשון הרע, עוד הוא מרבה בזה מחלוקת, כי היא בודאי תטור השנאה ותריב עבור זה עם פלוני או

עם אנשי ביתו, וגם תסיתו לילך עוד ולריב עם פלוני עבור זה, וסוף דבר יהיה שהיא בעצמה תבזהו עבור זה, על - כן השומר נפשו ישמור את עצמו מאוד שלא לגלות לאשתו מענינים כאלו).

ספר החינוך פרשת משפטים מצוה סה

ואף על פי שאין לוקין על לאו זה, לפי שאין העינוי דבר מסוים כדי להלקות עליו, כי לעולם יוכל המענה רשע לטעון בשקר כי מן הדין עינם או לטובתם, השם יתברך שהוא בוחן לבבות תובע צערן, והרי עונשו מפורש בתורה, שנאמר [שם, שם, כ"ג] והרגתי אתכם בחרב, כלומר מדה כנגד מדה שתהינה נשי המענים אלמנות ובניהם יתומים ולא ימצאו מרחם, שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו [סוטה דף ח' ע"ב], ואם נקבה היא המענה תמות ואישה ישא אחרת שתענה בניה. ודרשו זכרונם לברכה והיה כי יצעק אלי [שמות, שם, כ"ו], בן קובל לאביו, אשה לבעלה, אלמנה ויתום אלי, ושמעתי כי חנון אני.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן קג

ובדבר אם רשאי המלמד לומר לתלמידים שאם יודעין מי עשה את דבר הגנאי יודיע לו, הוא דבר מכוער לעשות כן דזה יגרום שיקילו בלשון הרע, אף שהדמיון להא דאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע וכי דילטור אני לך בסנהדרין דף מ"ג לא דמי דהתם הרי יודע בעצמו ע"י הגורל ויקויים העונש, והכא אפשר שלא יודע שלכן אם היה זה לכוונת תוכחה לשמה משום שע"ז יענש ויטיבו דרכם היה שייך להתיר כדמצינו בערכין דף ט"ז שאמר ריב"נ הרבה פעמים לקה עקיבא על ידי שהייתי קובל עליו לפני ר"ג בריבי, עיין שם שהיתה זה תוכחה לשמה והוצרך שידע מזה ר"ג, וכן ודאי הוא גם עובדא דר"ה וחייא בר רב שאמר לשמואל שהיה בשביל שלהתוכחה הוצרך ששמואל ידע זה, אבל הא שייך זה כשמתעורר מעצמו לספר להרב כדי שיוכיחו, ולא כשהרב יגזור על תלמידו שיספרו לו אם יודעים דבר מגונה אף כשהתלמידים הם גדולי עולם, ואצלינו לא שייך להחשיב בכלל שהוא לשמה אף בגדולים וכ"ש שלא שייך זה בקטנים.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ד סימן ל

בענין הענשת תלמידים ואיום עליהם

בע"ה עש"ק א' דהגבלה תשמ"א.

מע"כ ידידי הרה"ג מוה"ר מאיר מונק שליט"א.

א. ביאור מה שכתבתי שדבר מכוער הוא שהמלמד יאמר לתלמידו שיגלו לו מי עשה דבר גנאי

ראשית אתרץ מה שכתבתי בח"ב דיו"ד סימן ק"ג דדבר מכוער הוא שהמלמד יאמר להתלמידים שאם יש מי שיודע מי עשה דבר הגנאי יודיע לו, וגורם שיקילו בלה"ר, שהוקשה לכתר"ה ודעימיה דהא הוא משום שהרב סובר שישפיע על התלמיד שלא יעשה עוד דבר הגנאי. וגם יתכן שאם התלמיד ידע שהרב יודע במעשיו ימנע

מעשות יותר. ודימה להא שכתב הח"ח באיסורי לה"ר (כלל ד' סעיף ו') שמותר לספר לאנשים שדבריהם נשמעים לו כשיוכיחוהו. הנה כתבתי שם דהיתר לכוונת תוכחה לשמה, כעובדא דרבי יוחנן בן נורי בערכין ט"ז ע"ב, דאמר מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי שהייתי קובל עליו לפני רבן שמעון ברבי גמליאל, ורב הונא וחייא בר רב שם, שרב הונא סיפר בגנותו של חייא בר רב בפני שמואל, הוא שייך דווקא כשמתעורר מעצמו לספר להרב כדי שיוכיחו, אבל לא שהרב יגזור על תלמידיו שיספרו לו אם יודעים דבר מגונה על אחד. ומצד החשש דאם לא יגלה ולא ידעו לענשו אפשר לא יחושו מלעבור על דבר הגנאי, הרי כשמצווה להם לגלות הרי הוא כמיקל להו איסור לה"ר החמור מאוד. ולענין מניעת העבירה שעשה התלמיד הא יכול לבאר - אף בלא ידעו מי עשה שממילא לא יענש - חומר האיסור וגנאי הדבר. ואף אם בלא עונש לא יועיל בידיעת חומר האיסור, נמי לא שייך להתיר איסור לה"ר, דמאן מפיס להעדיף איסור אחד על חברו.

ילקוט שמעוני תורה פרשת בראשית רמז ה

אלא אני ה' עושה כל נוסה שמים לבדי רוקע הארץ מיאתי, מי אתי כתיב מי היה אתי שותף בברייתו של עולם, מתחלת ברייתו של עולם נתאוה הקדוש ברוך הוא לעשות לו שותפות בתחתונים.

זכור את אשר עשה ה' א' למרים בדרך בצאתכם ממצרים (דברים כד. ט).

אני טרם אחל לדבר דברי, אצטרך להקדים איזה הקדמות, למען לא י' אפשר לפלא בעיני רוי"כ איך הורשותי לדבר אשר כנראה כלשון הרע, למי שאינו יודע דרכנו בזה, אשר קבלתי מאדוננו מורנו ורבנו ז"ל אשר היה ממש מאיר עיני הגולה, שמעתתי' מבדרין בעלמא, בין במוסר, אשר פתח פתח כאחד הראשונים ז"ל, בין בדיני ממונות, מי יתן והיה שומע את הדברים שדברנו היום אחת תפלת מעריב, להודיע את הנסתרות אשר גילה לנו בדיני ממונות אחרי שהיה נעלם ונסתר, ונשתוממו כולם מגבורות האדם הגדול בענקים הזה, ויוכל רוי"כ לסמך עלי בזה, ובפרט כי אתן עדיי ויצדקו.

מצינו בתורה (דברים כד. ט.) "זכור את אשר עשה למרים בדרך וכו'", וכתב הרמב"ן ז"ל שהמצוה הזאת באה להרחיק האדם מלשון הרע, וקשה, א"כ ספרה התורה לה"ר על מרים? והלא מצינו בעכ"ז כשחטא, ושאל יהושע מי חטא, אמר לו הקב"ה, וכי דליטור אני, פי' לספר לשה"ר, לך והטל גורלות, הרי כי הקב"ה לא רצה לספר לו מי חטא, ולמה נכתב בתורה מעשה מרים, והוזהרנו לזכור זאת? אלא ודאי כדי ללמוד להועיל, אין זה לה"ר על מרים ואדרבא זכות הוא לה, להתלמד ממנה, כי לא הועיל לה כל זכותי', ונענשה ע"ז, וכן מצינו, שהתורה לא גילתה שם האילן של עץ הדעת שלא יתגנה האילן בעיני הבריות, ולמה גילתה חטא האדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה, וכי הוא גרוע מהאילן? אלא ודאי למען ללמד לדורות כח של יצה"ר שגם אדם כמוהו נכשל בידו, וידעו להזהר, וגבי עכן שאני כיון שאפשר על ידי גורל, לא רצה הקב"ה לגלות מי חטא.

ועפ"י ניחא, מה שנכתבו כל החטאים של דור המדבר, ושל משה רבנו במי מריבה, ושל דוד המע"ה, והכל בשביל פעולה טובה שיצא מזה, מותר לספר לשה"ר, ומצוה לספר, וכן מצינו בנתן הנביא, שדבר לשה"ר על אדני', לדוד אביו, כמבואר במלכים א' קאפיטאל א' פ' כ"ו, "ולי אני עבדך וכו' לא קרא", ואדרבא הוא בעצמו יעץ לאם שלמה שתלך לספר לדוד, והוא יבוא אחרי' למלאות דברי', ולא חשש ללה"ר, כי ידע ששלמה המע"ה מוכשר יותר למלוכה מאדני', וכל מקום שיצא פעולה טובה מזה, מצוה לספר לה"ר, וכן מצינו בהקב"ה שאמר לאברהם (בראשית יח) "למה זה צחקה שרה", הרי בעכ"ז לא רצה לגלות, ולמה גילה פה? אלא ודאי כדי שיוכיח אותה, גילה לו לה"ר על שרה, ואכן שאני שהיה אפשר ע"י גורל, והראיות ברורות יתנו עדיהן ויצדקו.

עוד בענין הנ"ל

מאמר "ירא א' יצא את כולם"

אכתוב לך הערה נפלאה באמונה, מה שדברנו בפ' תז"מ.

מדרך העולם, כשאדם נוקף ידו היטב בשולחנו או בפתחו כשנוצל או כשסוגרו, ויתחוב אצבעו עד שיתחמם היטב וישתנה צורתו, האם גם זה מן השמים? והנה מקרא מלא כי גם זה מן השמים, ובעבור חטא נגזר עלי' כן.

הנה ידוע כי על ו' דברים נגעים באים, והנה עונש הנגעים גם בזה אין לשער, כידוע דברי הרמב"ן ז"ל בפסוק "כי דרך נשים לי", גבי רחל שאמרה כן ללבן, "בדד יבש" כי מקום שהולך מטיל ארס בו, מבטו מזיק, הרי נבין כמה ארס יש בעיבירת עצמה, אם בזה העולם מזיק כ"כ מבטו ומקום הלוכו גם לאחרים, והנה בזה העולם הוא מקום רפואתו, וקל מאד נגד מקום הרושם למעלה, ששם הארס חזק מאד מאד, בלי ערך יותר, כי יש ראיות חזקות ע"ז וכידוע בספרים.

והנה בתזריע שלישי "ובשר וגו' שחין" פירש"י, שחין לשון חימום כו' מחמת מכה שלא מחמת האור, וטמאו הכהן נגע צרעת היא בשחין פרחת, וכן לקמן רביעי גבי מכות אש וטמא אותו הכהן נגע צרעות הוא, והן המה הנגעים הבאים מחמת חטא, גסות הרוח ולשון הרע, לעוררו ולכפר עלי' בזה העולם, הרי כי צריך להאמין, שכל מקרה שקרה לו מקטון עד גדול, מן השמים נגזר עליו, ולכפר עליו אם ישוב.

ואמרנו עוד, הנה הראנו לדעת בפ' כי תשא בשני פסוק י"א ודבר וגו' ברש"י, אמור' מעתה אמצעייהם הי' בכעס, בי' בתשרי נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם ואמר לו למשה סלחתי כו', עיי"ש, מזה תוקף החטא נורא מאד.

כי הנה ידוע אמז"ל, כשעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן מחטא אדם הראשון, ואחרי חטא העגל חזרה זוהמתן, הרי תוקף החטא, אחרי שהאחרונים הי' בשמחה ובלב שלם, וגם אמר סלחתי וגו', ואפילו הכי הזוהמא חזרה, ומזה נסתעף חורבן ביהמ"ק, וגליות, ואריכות הגליות, בעוה"ר כ"כ, וגיהנם, ר"ל, כמה וכמה, כי בעוה"ר נתרבה מינות בעולם, וכמה לומדים נכשלים בדעות נפסדות בחסרון ידיעה, והכל גרמה הזוהמא שנתחזרה ע"י העגל, אף שהעגל לא עשו רק הערב רב, כמבואר באר היטב במדרש, והובא ברש"י גבי פסל לך עיי"ש, ואף הם, כלומר הערב

רב, אחרי כל הקולות שהקילו כל הראשונים את חטא העגל, שלא היה ח"ו, ע"ז פשוטה, עכ"ז חזרה זוהמתן, להבהל מתוקף החטא, כמה ארס יש בו, שגם אחר הסליחה בשמחה ובלב שלם, זוהמתו של חטא רבה כ"כ, שיוכל להוליד מזה כ"כ חלאים רעים כגליות, וכל הצרות המסתעפות מהגליות, ר"ל, ונקל להבין מזה באם, ח"ו, לא היה סליחה, וגם אם היה, אך לא בשמחה ובלב שלם, מה היה, ח"ו, העונש ע"ז גם בזה העולם, ומכ"ש אם היה חטא העגל, ח"ו, כפשוטו, ומכ"ש אם היה גם ישראל נכשלים, לא הערב רב לבדם, האם היה, ח"ו, קץ לעונש גם בעוה"ז.

והנה ידוע, כי זה העולם העונש קל מאד נגד עולם הבא, כמבואר אצלנו בראיות ברורות, ודי רק המבואר בסנהדרין ק"א ע"א למטה, אמר רבב"ח כשחלה ר"א נכנסו תלמידיו לבקרו, אמר להם חמה עזה בעולם, פירש"י, ע"ע הי' אומר, שכעס עלי' המקום, והתחילו הן בוכין ור"ע משחק כו' כו' עד שמא קיבל רבי עולמו ועכשיו שאני רואה רבי בצער לכן אני משחק, אמר לו ר"א, עקיבא כלום חיסרתי מן התורה כולה, אמר לי' למדתנו רבינו כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. יעו"ש בפנים, די להבין מזה כמה קל עונשי עוה"ז מעונש העולם ההוא אין די באר.

והנה ע"ז גופי' נגד מינות, אין דמיון כלל, כידוע, כי עובדי עבודה זרה האמינו כבורא עולם, והמין אינו מאמין כלל, וח"ו לית דין ולית דין, ומעתה אם ישאר, ח"ו, חטא מינות לעלמא דאתי, ר"ל, מי יכילנו!

ע"כ אין זכות גדול יותר, ממי שמציל בר ישראל מחטא מינות, אשר, ר"ל נקל עתה להכשל בו, ר"ל, והמביאו לאמונה זכותו רבה מאד מאד.

ועתה נבוא לבאר ג"כ בשארי עבירות מה צריך אחרי הכפרה.

עתה באתי לסיים מא' אחר הסליחה.

הנה כבר כתבנו ענין מצורע נורא מאד, כמה ארס יש בו בעודו טמא, ונוכל להסביר בחוש.

הנה המצורע היה צריך לילך ראשו פרוע, בגדים פרומים. פי', «קרועים», ועל שפם יעטה, והיה צריך לילך בשוק וצוח והולך טמא טמא, והכל מכירים שהוא מנוגע, אדמה הכי טובה היה לו לשכב שנה תמימה על ערש דוי, ולא היה לו חרפה הנ"ל, ולא עור אלא שנשתלח חוץ לשלש מחנות, ובדד ישב, שלא יהיה שאר טמאין יושבין עמו. מבטו מזיק, הלוכו מזיק, כמבואר ברמב"ן גבי תשובת רחל

דרך נשים, ויש יתרון רב על המנוגע, כי הנדה אינה נשלחת כלל, מזה. נוכל להבין, מה הי' אם הי' נשאר עון לה"ר על עלמא דאתא, ר"ל, כי הלא כאן חסד ורחמים, ושם יקוב הדין, ח"ו.

והנה בריש מצורע, «והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע» ראו נא, אחי, מה השתדלות צריך שישוב לאיתנו, הנה כאשר יבוא החולה אל הרופא על איזה רעפערצציאן, והחולה יראה כי הרופא מרבה להוציא אינסטרומענטען, יש מן החולים, שמפחד — מתים, קודם שיתחיל הרופא לעשות מלאכתו. והנה הביתו וראו האינסטרומענטען אחרי שנרפא, וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות, ועץ ארז, ושני תולעת ואזוב, יעוין בפנים, שתי פרשיות שלמות פוהל מיט אינסטרומענטען אחרי שנרפא, ומה היה קודם שנרפא, ומה היה אם היה נשאר לעלמא דאתי, ומה יש ארס בעון לשה"ר לחוד גם אחרי טהרתו, כנראה מרבי האינסטרומענטען, איום ונורא הוא, אם ישאר, ח"ו, לעלמא דאתי.

הרחמן יצילנו שלא להכשל בחטא.

והנה מצינו בחטא לשה"ר שני הפכים לכאורה, «זכור את אשר עשה ה' א' למרים» (דברים כד. ט.), כתב הרמב"ן ז"ל כי זה הצווי להורות לעם ה', כי יש ליוהר מלה"ר, וקשה הלא מצינו שהתורה לא רצתה לפרסם חטא עץ הדעת איזה מין היתה, ולמה לא חסתה התורה על גנאי של מרים, אלא ודאי דלמען להועיל שרי, ואחרי שהתורה כתבה חטאה נמצאנו למדין שבמקום שמועיל, מצוה לספר לה"ר ומחויב לספר, וכן שמעתי משם הגר"ח ז"ל מוואלאזין, «לא תלך רכיל בעמך לא תעמיד על דם רעך» (ויקרא יט. טז.), במקום שיש לספר לה"ר, הנמנע מלספר עובר על לא תעמוד על דם רעך, הרי לפיננו באר היטב כמה קשה לכוון דעותי עפ"י התורה, עון לה"ר חמור מאד מאד, כנ"ל, וא"כ יעשה עצמו כאלם ולא ידבר כלל, והנה גם זה אשם יאשם במקום שיש לספר ומחויב לספר, כנ"ל, ועל כיוצא בזה נאמר, קהלת ז' פסוק ט"ו, אל תהי צדיק הרבה, ובפסוק י"ז נאמר אל תרשע הרבה וגו', כי ירא אלקים יצא את כולם, הרי כי לכוך המדה עפ"י התורה, צריך להיות ירא ה', ואם לא — יכשל בזה או בזה, ועל זה לבי עלי דוי תמיד, כי מי יכון המדה כחוט השערה ולא ילקה בחסר ויתר, אהא ! אהא ! יש אין בי, בעו"ה, מי ימדד מדות התורה שלא ילקה בחסר ויתר, אשר שני הצדדין מסוכנים מאד ודוקא ירא ה' יצא את כולם.

והנה אני הדל בדעה ומתגאה במאה, אני רואה בי מדה כנגד מדה ממש בחוש.

גרסינן בחגיגה דף ה' א' למטה מאי רעות וצרות אמר רב רעות שנעשות צרות
 זו לזו כגון זיבורא ועקרבא, והנה אני רואה כי כל מחלתי מעלי להאי וקשה
 להאי, הלב והמאגען סותרים זה לזה, מיני מתיקה יפין ללב, המאגען אינו סובל
 מיני מתיקה, ללב היה טוב אם לא הייתי צריך לעשן, המאגען צריך דוקא לעשן,
 הטיול אמרו לי הרופאים שאני מוכרח מאד מאד, וכאשר ארגיש בעצמי כן, וקשה
 לי ללב הרבה הלוך, ועוד בשביל ענינים אחרים, סוף דבר אני רואה בעצמי
 שתהלה נתקים בי כנ"ל, ואבין בעצמי כי זה מדה כנגד מדה, אני לא כונתי מדת
 התורה, לתת לכל אחד חלקו הראוי לו, ע"כ אינם מניחים לי לתת לכל אבר חלקו
 הראוי לו, ולא עוד אלא שנאמר וילך חמישי פסוק י"ז "ומצאוהו וגו' ואמר ביום
 ההוא על כי אין אלקי בקרבי מצאונו הרעות האלה", הנראה פירוש הכתוב, כי
 נאמר לא י' בך אל זר, ודרשו רז"ל איזוהו אל זר שיש בגופו של אדם, הוי אומר
 זה יצה"ר (שבת קהו), והנה בקהלת נאמר ירא ה' יצא את כולם, ומי שיש בו
 יצה"ר, שזהו אל זר שבך, איננו ירא א', וזהו שאמר הכתוב בוילך הלא כי אין
 אלקי בקרבי (דייקא, פי', רק אל זר), ע"כ מצאוני הרעות האלה, פי', שנעשות צרות
 זו לזו, כי אחרי שאיננו ירא א' לא יכון המדה, כי ירא א' יצא את כולם, אבל אל
 יסבור האדם שאיננו סובל כי שמחה היא לו, לא כן הוא כי כבר אמרו
 שם חגיגה כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם, יעו"ש, כי כל מדותי של הקב"ה
 אך טובות הנה לברי לב, לעוררם לשוב לפני ית' בכדי להיטיב עמהם.

ויש ליתן טעם נפלא למה כתיב ירא י' יצא כולם, הענין כי כל עניני התורה
 אין דבר רק במדה.

הנה אנו קורין בק"ש בכל יום "ובכל מאדך", וידוע דברי הרמז"ל בהל' תשובה,
 כמה חמור חמדת הממון, וא"כ יש להתרחק מזה הרבה אמד, והנה במצורע רביעי
 פסוק ל"ו וצוה הכהן ופגו את הבית בטרם יבא הכהן וגו', וכתב רש"י ז"ל שם הא
 לא חסה התורה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה במקוה, הרי ממש ההיפוך
 מן שובא בצע, הלא לכאורה, יש להתלמד מזה, במדת הקמוץ לחוס על פכין
 קטנים.

והנה, לא לחנם נכתב מקרא מלא ע"ז, בודאי ללמד לאדם דרך, הענין הוא כך,
 כי, לא רצתה התורה שיפקיר האדם ממונו לחנם, כי באמת אם יחשוב האדם
 כך, יוכל להיות מזה חסרון אמונה, כי יש לנו להאמין כי מזונותי של אדם קצובין
 לו מר"ה, וכתב רש"י ע"כ יצמצם אדם מזונותיו, ואם יפקיר ממונו הרי מגלה
 דעתו שמזונותיו תלויים בכחו ועוצם ידו, ואני ארויח, ולכן באתה התורה להודיע.

כי כל פרוטה ופרוטה למעלה חשבון גדול הוא, ור' חב"ד יוכיח, שלא היה לו רק קב חרובין משבת לשבת, ור"א בן פדת יוכיח, כידוע במעשה שהקיו דם ולא היה לו מה לאכול עד שהיה מסוכן, הרי כי הרבה זכיות צריך האדם לכל פרוטה ופרוטה, ועכ"ז במקום שרצונו ית' לפזר, פזר ממונך באשר הוא רצונו, ובזה הדרך הלך יאצ"ה שהיה חס על פכין קטנים, ודאי מהאי קרא היה מתנהג כך, לכן דקדקו לומר עליי שחזר על פכין קטנים.

והנה עפ"י ניחא מה שאמר הכתוב י"א יצא את כולם, יצא, פי', כי האדם צריך עפ"י התורה לצאת מתכונה אל תכונה, מתכונת פזרן לתכונת קמצן, מתכונת עשיר לתכונת עני, מתכונת רחמן לתכונת אכזר, וזהו יצא פי' מכוון מתי לצאת מתכונה זו לתכונת ההיפוך. וזה אי אפשר לכוון רק ליר"א.

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים אשר קרך
בדרך וגו' (דברים כה. יז. יח.)

ענין זכירת עמלק, האיך הכניסו עצמם למלחמה, והלא ראו הצלחתם שלא כדרך הטבע, הענין כי כבר דברנו, יצרו של אדם מתחדש, וחשבו עמלקים כי בלתי אפשר עם שעלו לגדולה בפ"א, לא יתחדש בלבם איזה גאווה, וישמן ישורון, וכמו שאמרנו המליצה, של הגר"ח מוואלאזען ז"ל, מוסך הוא פרה אדומה, (שמעתי משמו) ולכן שינו שמם, וקשה הלא הקב"ה יודע מחשבותם, אבל חשבו כי אינם שוב במדרגת "רצון יראיו יעשה", ומרוב שנאתו וקנאתו נכנס בסכנה, אולי יצליח, ולא הצליח וגרם כליה לעצמו, וזהו מוסר לאדם המקבל על עצמו רבנות, לשמור מהתחדשות היצר, וגם מוסר לקנאה ושנאה מעבירין וכו', ויש לנו להזהר מכל זה.